

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา¹

ทัศนา อนุสรประชา²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา โดยผู้ศึกษาศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนในคดีอาญา ตลอดจนไปถึงการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญาของประเทศ ไทยและต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาความรุนแรงในเด็กกลับเพิ่มมากขึ้น โดยมีปัจจัยหลายสาเหตุ สิ่งหนึ่งที่ถือเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กคือ “อินเทอร์เน็ต” ต้องยอมรับว่า ส่วนนี้ควบคุมลำบากเพราะเด็กในสังคมปัจจุบันติดอยู่ในโลกออนไลน์ เด็กมีสังคมการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นเรา ไม่สามารถไปควบคุมถึงการเข้าถึงของเด็กได้ ซึ่งจากข้อมูลสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ระบุ จำนวนของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศในปี 2567 มีคดีการก่อเหตุอาชญากรรมรุนแรงเป็น ฝีมือเด็กและเยาวชนหลายคดีเพิ่มมากขึ้นจากปีที่ผ่านมา ทำให้สังคมออนไลน์ตั้งคำถามถึงโทษทางกฎหมาย ในปัจจุบันว่าเหมาะสมกับเหตุร้ายที่เกิดขึ้นหรือไม่ เพราะในบางคดีเป็นคดีที่คาดไม่ถึงว่าจะเกิดจากฝีมือของ เด็กและเยาวชน จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กตั้งแต่ ต้นตลอดจนชั้นการพิจารณา และแม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของ เยาวชนถึง 3 ฉบับคือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2553 ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เนื่องด้วยประเทศไทยได้ลง นามเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการ บริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) จึงทำให้กฎหมายขอประเทศไทยทั้ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2553 และประมวล กฎหมายอาญาต่างต้องแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กมากขึ้นโดยต้อง คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลักสำคัญ โดยกระบวนการยุติธรรมเช่นนี้จึงกลายไปเป็นส่วนหนึ่ง ของกลไกที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่เกรงกลัวต่อการกระทำผิด กลับส่งผลให้มีการกระทำความผิดทางอาญา ซ้ำและยังเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น จึงทำให้กลายเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาเพิ่มเติม ดังสรุปแต่ละ ประเด็นดังนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กรณี เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตั่นศิริ และ คณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตั่นศิริ และรองศาสตราจารย์สุธินี รัตนวราห

²นักศึกษานิพนธ์โท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง

ประเด็นปัญหาที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับการไต่สวน การตรวจสอบการจับกุมเบื้องต้นผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 72 ประกอบมาตรา 73

ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กมีการดำเนินคดีโดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ประกอบกับสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็กเยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ โดยเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ให้ตรงกับสภาพปัญหาและให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมให้สั้นที่สุด ซึ่งตามมาตรา 72 กำหนดให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาล เพื่อตรวจสอบการจับกุมทันทีภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน และกรณีที่มีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือองค์กร ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าวไปปกครองดูแลและตั้งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับ ซึ่งกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่งนี้ไม่นำไปใช้บังคับกับคดีที่อาจเปรียบเทียบปรับได้ เนื่องจากในการตรวจสอบการจับกumnีกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาล แต่กฎหมายกลับไม่ได้ระบุว่าให้ตำรวจชุดจับกุมไปให้การเพื่อตรวจสอบการจับกุม

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุทำให้ศาลไม่ได้รับรู้ในเหตุแห่งการจับกุมได้โดยสมบูรณ์ ด้วยเหตุเพราะบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจับกุมมีเพียงเด็กหรือเยาวชนและพนักงานชุดจับกุมเท่านั้นที่เกี่ยวข้องและทราบรายละเอียดและข้อเท็จจริงในการจับกุม หากศาลตรวจสอบการจับกุมเฉพาะเด็กหรือเยาวชนก็ไม่อาจทราบเหตุของชุดจับกุมซึ่งเป็นฝ่ายที่ไม่มีสิทธิในการโต้แย้งถึงข้อเท็จจริงที่เด็กหรือเยาวชนที่ได้ให้การต่อศาล ซึ่งอาจทำให้การตรวจสอบการจับกumnั้นเกิดขึ้นโดยไม่สมบูรณ์ได้ จึงควรมีการปรับปรุงโดยการให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมมาศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้ศาลสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมได้อย่างแท้จริงส่วนและควรมีการบันทึกเสียงในการตรวจสอบการจับกุม และจัดทำในห้องที่เหมาะสมเป็นสัดส่วนส่วนมากกว่านี้

ประเด็นปัญหาที่สองปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเด็กหรือเยาวชนตามมาตรการพิเศษมาตรา 86

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 บัญญัติไว้ในมาตรา 86 เพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อลดการสร้างตราบาป (Stigma-Labeling) โดยมาตราดังกล่าวนี้อำหนดให้ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ แต่มาตราดังกล่าวกฎหมายให้สิทธิแก่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินห้าปีเท่านั้น ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ทำให้เป็นการจำกัดสิทธิแก่เด็กหรือเยาวชนต้องหาที่มีโทษเกินห้าปี ทั้งที่เด็กหรือเยาวชนในบางรายควรได้รับสิทธิดังกล่าวด้วย อีกทั้งขัดกับเจตนารมณ์ของมาตรานี้เพื่อมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดของเด็ก การคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน และเพื่อให้เป็นวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เหมาะสม สามารถให้เด็กกลับตนเป็นคนดีของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ทั้งนี้ควรมีข้อยกเว้นในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนกลุ่มดังกล่าวได้รับสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิไว้ให้เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ (United Nations Convention on the Rights of the Child : UNCRC) ด้วย

ประเด็นปัญหาที่สามปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการกำหนดโทษแก่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ในคดีร้ายแรง

เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญากำหนดว่า มาตรา 74 เด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ เช่น ว่ากล่าวตักเตือนเด็ก กำหนดสิ่งให้พ่อแม่ดูแลลูกไม่ให้กระทำความผิดอีก ส่งไปฝึกอบรมเป็นวิธีการสำหรับเด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี ที่กระทำความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษทางอาญาซึ่งมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่มุ่งใช้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดในอนาคตแบบเพ่งเล็งเฉพาะบุคคล ซึ่งจะพิจารณาจากสภาพในตัวเด็กที่น่าจะเป็นภัยแก่ผู้อื่น มิได้คำนึงถึงจิตใจอันชั่วร้ายของเด็กอย่างการลงโทษ แต่อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวนี้มุ่งคุ้มครองแก่เด็กโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดอันจากการกระทำความผิด ดังนั้นวิธีการดังกล่าวนี้จะต้องมีข้อยกเว้นในเหตุแห่งลักษณะการกระทำจึงจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมยิ่งหาได้บัญญัติให้เป็นวิธีการทั่วไปไม่ ดังนั้นวิธีการดังกล่าวนี้จะต้องมีข้อยกเว้นในเหตุแห่งลักษณะการกระทำจึงจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมยิ่งหาได้บัญญัติให้เป็นวิธีการทั่วไปไม่ ซึ่งด้วยเหตุดังกล่าวนี้อาจทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อกฎหมายได้ ควรนำเอาหลักความเหมาะสมในการกำหนดโทษ

มาใช้ในการบังคับโทษแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดหรือในพฤติกรรมที่เกินแก่ความเป็นเด็กหรือที่เรียกว่า หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลด้วย (Individualization) เพราะการที่ศาลจะพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ควรที่จะพิจารณาแต่เฉพาะการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิดเท่านั้นแต่ควรจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของตัวผู้กระทำความผิดด้วยว่ามีสภาพและลักษณะอย่างไร

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา ผู้ศึกษาขอเสนอแนะความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาดังนี้

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการไต่สวน การตรวจสอบการจับกุมเบื้องต้นผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 72 ประกอบมาตรา 73

เดิมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 73 บัญญัติว่า “เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินสิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลตามวรรคหนึ่งหรือการปล่อยชั่วคราว หากปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นนั้นด้วยก็ได้”

เพิ่มเติมวรรคห้า ในมาตรา 73 เป็น

“ตามความในวรรคหนึ่ง ให้ศาลเรียกให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุม และพนักงานสอบสวนมาศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมคดีเด็กหรือเยาวชนร่วมกับเด็กหรือเยาวชนด้วย เพื่อให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็ก

หรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่”

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเด็กหรือเยาวชนตามมาตรการพิเศษมาตรา 86

เดิมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 86 บัญญัติว่า “ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะและเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทาทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ส่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไป และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้ว เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวและให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทันที พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบ ทั้งนี้ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย”

เพิ่มเติมวรรคห้า ในมาตรา 86 เป็น

“ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษเกินกว่าห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะและเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนได้”

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการกำหนดโทษแก่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ในคดีร้ายแรง

เดิมประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 74 บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น แต่ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

ในกรณีที่เด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับ

ข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควร เพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์กรนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์กรนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควรหรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) วรรคสอง และวรรคสามนั้น ถ้าในขณะที่ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้นหรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้”

เพิ่มวรรคสี่ ในมาตรา 74 เป็น

“หากการกระทำของเด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี ตามในวรรคหนึ่ง เป็นเหตุกระทำอุกฉกรรจ์ร้ายแรง ให้ศาลพิจารณาลงโทษตามความหนัก เบาของความเสียหายที่เกิดขึ้น”

เอกสารอ้างอิง

ธรรมภณ อยู่ศิริ. “การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญา: ศึกษากรอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2564.

นิสา สุริยะคำวงศ์และรุ่งศรี สมวงษ์. “หลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดเอกสิทธิ์ของคู่สัญญาฝ่ายปกครองในสัญญาทางปกครอง.” วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ 12. 1 (มกราคม-เมษายน 2562): 94.

ประเทือง ธนียพล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (Law on Juvenile Delinquency and Procedure of the Juvenile and Family Court). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.

ปณณวัชร อภิชาติเฉลิมรัฐ. “หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กกับการลงโทษทางร่างกายตามสมควร.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 4. 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564): 63.

ภรณ์ เกราะแก้ว. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 5. 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565): 213.

ภัสสร เรืองฤทธิ์. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2562.

มาตราลักษณ ออรุ่งโรจน์. หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก (งานวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เดือนตุลา, 2562.

ลาวัลย์ หอมสุวรรณ. “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2566.

ศิริสิทธิ์ ภูศรีทอง. “การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองโดยปราศจากเงื่อนไข: ปัญหาการใช้การตีความสิทธิขั้นพื้นฐานในระบบกฎหมายไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child) เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (The Sale of Children, Child Prostitution, and Child Pornography) ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (The Involvement of Children in Armed Conflict) กระบวนการติดต่อร้องเรียน (A Communications Procedure).** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2564.

สุปราณี สุวรรณทรัพย์และสุนทรี บุชิตชน. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.” **วารสารปัญญาภิธาน** 7. 1 (มกราคม – มิถุนายน 2565): 233-234.